

MILIEU- EN NATUURRAAD VAN VLAANDEREN

Advies

van 8 november 2001

over de wijziging van het Programma

Plattelandsontwikkeling Vlaanderen

2000-2006

D/2001/7080/A35

Overname wordt verwelkomd, mits bronvermelding

© 2001 Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen
Kliniekstraat 25, 4de verdieping
B-1070 Brussel
tel. 02-558 01 30
fax 02-558 01 31

Inhoud

- I. Inleiding** 5
- II. Strategische krachtlijnen** 7
- III. Wijzigingen programma voor plattelandsontwikkeling** 11

I. Inleiding

Op 19 september 2001 ontving de MiNa-Raad van de Vlaamse minister van Leefmilieu en Landbouw een adviesvraag over de grondige wijzigingen aan het Programma voor Plattelandsontwikkeling. De adviesvraag bepaalt een adviestermijn van één week. In zijn schrijven van 28 september 2001 liet de MiNa-Raad weten dat *'een adviestermijn van één week te kort is om een ernstige voorbereiding van een maatschappelijk gedragen advies toe te laten'*. De Raad besliste op de Raadszitting van 4 oktober 2001 om een advies op eigen initiatief voor te bereiden, dat dan vastgesteld zal worden op de zitting van 8 november 2001.

Het Programma voor Plattelandsontwikkeling Vlaanderen 2000-2006 (verder PPV) geeft voor Vlaanderen invulling aan de Europese Verordening 1257/1999.¹ De concrete uitvoeringsbepalingen inzake steun voor plattelandsontwikkeling zijn vastgelegd in Verordening 1750/1999.² Conform artikel 43 van deze verordening moeten alle relevante instanties worden geraadpleegd over de voorgestelde wijzigingen aan het PPV. Ook in het PPV is opgenomen dat alle herzieningen zullen worden voorgelegd aan de maatschappelijke adviesraden van de Vlaamse regering (SERV, MiNa-Raad, VLTR).³

De Raad betreurt het niet-correcte verloop van de adviesvraag. Een adviestermijn van vijf dagen is te kort om tot een volwaardig en onderbouwd advies te komen. Bovendien stelt de Raad vast dat de adviesvraag slechts gericht is op een deel van de geplande wijzigingen

1) Verordening (EG) nr. 1257/1999 van de Raad van 17 mei 1999 inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de landbouw (EOGFL) en tot wijziging en instelling van een aantal verordeningen. 2) Verordening (EG) nr. 1750/1999 van de Commissie van 23 juli 1999 tot vaststelling van de uitvoeringsbepalingen voor Verordening (EG) nr. 1257/1999 van de Raad inzake steun voor plattelandsontwikkeling uit het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw (EOGFL). 3) Pag. 329.

aan het PPV. Diverse wijzigingen aan het Programma voor Plattelandsontwikkeling zijn momenteel nog in voorbereiding (cfr. par.5).

Voorliggend advies bestaat uit twee delen. In een eerste deel formuleert de Raad enkele strategische krachtlijnen inzake het PPV.⁴ Vervolgens gaat de Raad concreet in op de voorgestelde wijzigingen aan het PPV.

STANDPUNT BOERENBOND

De Boerenbond sluit zich niet aan bij dit advies dat voorbijgaat aan het constructief karakter van de voorgestelde wijzigingen van het programma voor plattelandsontwikkeling.

R. F. Verheyen
Voorzitter MiNa-Raad

4) MINA-RAAD, Advies van 9 december 1999 over het Programma Plattelandsontwikkeling Vlaanderen 2000-2006, afl. 1999/25.
MINA-RAAD, Advies van 9 maart

2000 over het Programma Plattelandsontwikkeling Vlaanderen 2000-2006, afl. 2000/09.
MINA-RAAD, Advies op hoofdlijnen van 24 juni 1999 over het

plattelandsbeleid in Vlaanderen, afl. 1999/14.
MINA-RAAD, Advies van 1 februari 2001 over het Leader+ Programma voor Vlaanderen 2000-2006, afl. 2001/04.

II. Strategische krachtlijnen

[1] **Drie fundamentele voorwaarden.** De Raad benadrukt allereerst de drie fundamentele voorwaarden die de Europese Commissie heeft gekoppeld aan de goedkeuring van het Programma voor Plattelandsontwikkeling. De Europese Commissie heeft hier ook een duidelijke timing aan verbonden. In het PPV is dan ook opgenomen dat de Vlaamse regering er zich toe verbindt om:

1. tegen eind december 2001 belangrijke vooruitgang te boeken in de aanduiding van de kwetsbare zones en in de formulering en de realisatie van de bindende regelgeving overeenkomstig annex III van richtlijn 91/676. EEG (nitraatrichtlijn);
2. in het kader van de Natura 2000-richtlijn uiterlijk in maart 2001 bijkomende gebieden af te bakenen overeenkomstig de Habitatrichtlijn 92/43/EEG en de daaraan gerelateerde wetenschappelijke informatie te verstrekken;
3. erop toe te zien dat de aangeduide en in de toekomst aan te duiden gebieden onder 'Natura 2000' niet negatief zullen worden beïnvloed door de maatregelen inzake plattelandsontwikkeling gefinancierd door de afdeling Garantie van het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw (EOGFL).

De Raad stelt vast en betreurt dat op heden – november 2001 – slechts één van de drie voorwaarden effectief is ingevuld. Voor de Raad is het onduidelijk in hoeverre tegemoet zal worden gekomen aan de vraag van Europa naar een volwaardige implementatie van de nitraatrichtlijn met uitbreiding van de kwetsbare zones (eerste voorwaarde) en naar beschermende maatregelen in Natura 2000-gebieden (derde voorwaarde). De Raad stelt vast dat de voorliggende wijzigingen aan het PPV hieromtrent geen enkele toelichting bevatten. Nochtans meent de Raad dat de door Europa opgelegde voorwaarden een

belangrijke bijstelling noodzaken van het PPV.⁵ Deze essentiële aanpassingen maken geen onderwerp uit van de voorliggende adviesvraag.

- [2] **Policy-mix.** De Raad benadrukte reeds in zijn vorige adviezen het belang van een volwaardige en goed uitgebouwde mix aan instrumenten in het kader van een duurzame ontwikkeling van de landbouw. De Raad beklemtoonde in deze context onder meer het belang van ‘cross compliance’, de in het Europees beleid voorziene koppeling tussen inkomenssteun en milieumaatregelen. Inkomenssteun zoals premies voor akkerbouw kunnen bijvoorbeeld worden gekoppeld aan een maximaal toelaatbaar gebruik van pesticiden of aan de verplichting van groenbedekking. Ook de code goede landbouwpraktijk vormt een belangrijk instrument in het kader van een duurzaam plattelandsbeleid. De Raad stelt vast dat het PPV sterk de nadruk legt op economische, stimulerende instrumenten en meer specifiek op financiële steun. De Raad vraagt een meer gevarieerd geheel van instrumenten.

De instrumenten dienen gedifferentieerd in functie van de bereikte (milieu-) doelstellingen. In zijn advies van 9 december 1999 wees de Raad er onder meer op dat ‘in het systeem van subsidies een nullijn ligt op het niveau van de goede landbouwpraktijken’. Slechts maatregelen die een meerwaarde realiseren ten aanzien van de nullijn komen in aanmerking voor subsidiëring. Voor landbouwactiviteiten die niet voldoen aan de basismilieukwaliteit is bijvoorbeeld handhaving en afroming via ‘cross compliance’ een belangrijk aandachtspunt. De Raad benadrukt dat de huidige fase in de regionalisering van de landbouw nieuwe kansen creëert voor het verder operationaliseren van het instrument ‘cross compliance’.⁶ Ook het verder uitwerken en operationaliseren van de Code Goede Landbouwpraktijk past binnen dit kader.

Ten slotte vraagt de Raad meer aandacht voor de onderlinge samenhang van de diverse maatregelen (zowel de maatregelen van het Vlaams PPV, als van het federaal PPV als de andere federale maatregelen). Voor de Raad is het immers niet ondenkbeeldig dat bepaalde maatregelen - met een positieve impact voor milieu en natuur - onvoldoende succes kennen door concurrentie van andere voor de landbouwer meer voordelige maatregelen. In die zin wijst de Raad ook op de belangrijke nood aan ruimtelijke differentiëring van de maatregelen (zie par. 4).

- [3] **Steun en meerwaarde t.o.v. basismilieukwaliteit.** Zoals in vorige paragraaf reeds gesteld werd, moet het respecteren van wettelijke normen per definitie voor elk bedrijf gelden en deze voorwaarde onvoldoende om steun te rechtvaardigen. In het definitieve PPV werd aldus opgenomen dat vergoedingen in het kader van beheersovereenkomsten gekoppeld worden aan het realiseren van een meerwaarde die verder gaat dan de basismilieukwali-

5) Mogelijks via aanpassing van de huidige maatregelen (9.5.3. en 9.5.4) of via een aanpassing van de financiële tabel.

6) Het federale niveau was bevoegd voor directe inkomenssteun, terwijl het gewestelijke niveau bevoegd was voor het handhaven van milieurandvoorwaarden en het stimuleren van milieumaatregelen.

teit. De Raad is evenwel van mening dat aan deze voorwaarde – inzake meerwaarde voor milieu – nog steeds niet is voldaan bij de concrete invulling van de maatregelen. In het tweede deel van voorliggend advies illustreert de Raad dit voor de steunmaatregel voor groenbedekking (cfr. par. 7) en voor de steun voor gewasbescherming (par. 8).

- [4] **Ruimtelijke afstemming.** De Raad vraagt nogmaals meer afstemming met het ruimtelijk beleid en het gebiedsgericht natuurbeleid. In zijn advies van 5 april 2001 over de instrumenten voor het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN) en het Integraal Verweings- en Ondersteunend Netwerk (IVON) formuleerde de Raad zijn standpunt omtrent de rol van de landbouw in het VEN.⁷ De Raad gaat ervan uit dat de parallelle afbakening van de natuurlijke structuur en de agrarische structuur maximaal zal gericht zijn op de lokalisatie van de huidige landbouwgronden binnen de agrarische structuur. Na de afbakening zullen binnen het VEN de doelstellingen gerealiseerd worden gericht op hoofdfunctie natuur. Binnen de agrarische structuur zal het beleid gericht zijn op het duurzaam functioneren van de landbouw. Het instrumentarium in het VEN moet dan naar de landbouw toe vooral gericht zijn op opkoop, uitruil, overgangsmaatregelen en op de maximale invulling van de landbouwfunctie in de agrarische structuur.

De Raad stelde zich dan ook eerder kritisch op ten aanzien van de in het PPV opgenomen maatregel voor steun in 'kwetsbare zones natuur'. De maatregel is gericht op het ondersteunen én bestendigen van landbouwactiviteiten in gebieden met hoofdfunctie natuur. De Raad meende dat waar de huidige planologische bestemming een te grote discrepantie vertoont met de situatie op het terrein, dit in het kader van gebiedsruiloperaties moet worden rechtgezet. Bovendien wees de Raad op het verstorend effect van de maatregel op de grondmarkt (aankoop natuur- en bosgebieden). Bovendien kan de steunmaatregel de realisatie van de natuurlijke structuur hypothekeren.

De vraag naar 'ruimtelijke afstemming' en 'ruimtelijke differentiëring' stelt zich ook specifiek voor de beheersmaatregelen die zijn opgenomen in het PPV. De talrijke beheerspakketten zijn onvoldoende ruimtelijk gedifferentieerd en kaderen onvoldoende binnen de gebiedsvisie voor de specifieke gebieden. Zo wordt in het PPV de potentiële oppervlakte voor "botanisch beheer" vastgelegd op 70% van het Vlaams grondgebied. De Raad vindt dit 'potentiële toepassingsgebied' veel te ruim en vraagt dat de beheersmaatregel 'botanische beheer' specifiek zou worden toegespitst naar deze gebieden met de meeste ontwikkelingskansen voor botanisch waardevolle graslanden.

- [5] **Bijkomende wijzigingen PPV.** De Raad wees er in de inleiding reeds op dat momenteel nog 'grondige' wijzigingen aan het PPV in voorbereiding zijn. Dit kwam onder meer tot uiting op het Comité van Toezicht van 25 oktober 2001, waar de MiNa-Raad deel van uit-

7) MiNa-Raad, Advies van 5 april 2001 over de instrumenten voor VEN en IVON, afl. 2001 | II.

maakt als raadgevend lid. Belangrijke, te verwachten wijzigingen betreffen onder meer een grondige herschikking van de financiële middelen, een aanpassing (uitbreiding) van de maatregel voor de kwetsbare zone natuur, een wijziging van de tabel over de cumulatieve- en combinatiemogelijkheden van de maatregelen en een aanpassing van de maatregel inzake reconversie biologische landbouw. Zoals reeds in paragraaf 1 gesteld, gaat de Raad er bovendien van uit dat de door Europa opgelegde voorwaarden inzake de nitraat- en habitatrichtlijn een belangrijke bijstelling noodzaken van het ppv.

Deze wijzigingen maken geen deel uit van de huidige adviesvraag. Het volgend deel van voorliggend advies gaat dan ook slechts in op een – vermoedelijk zeer beperkt – deel van de uiteindelijke wijzigingen aan het ppv.

III. Wijzigingen programma voor plattelandsontwikkeling

[6] **Voorgestelde wijzigingen programma voor plattelandsontwikkeling.** Het huidig PPV groepeert negen pakketten van maatregelen voor plattelandsontwikkeling. De pakketten zijn gericht op steun aan (1) investeringen in de landbouw, (2) installatie in de landbouw, (3) opleiding in de landbouw, (4) nulbemesting en nulgebruik van bestrijdingsmiddelen in kwetsbare zones natuur, (5) milieumaatregelen in de landbouw, (6) verwerking en afzet van land- en tuinbouwproducten, (7) steun voor bosbouw, (8) steun voor een geïntegreerd plattelandsbeleid en (9) steun voor de afzet van kwaliteitsproducten.

De voorliggende wijzigingen aan het PPV betreffen:

- wijziging en uitbreiding van de milieumaatregelen: groenbedekking, vermindering van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen, instandhouden van de genetische diversiteit van bedreigde lokale rassen en variëteiten en een nieuwe steunmaatregel voor gras-klaver en luzerne;
- wijziging van de steun voor bosbouw;
- wijziging en uitbreiding van de steunmaatregelen voor verwerking en afzet van land- en tuinbouwproducten;
- nieuwe maatregel inzake steun voor erkende samenwerkingsverbanden voor landbouwers;
- wijziging van de steun voor een geïntegreerd plattelandsbeleid;
- verduidelijking van de combinatiemogelijkheden tussen de verschillende maatregelen.

[7] **Groenbedekking.** De voorgestelde wijziging betreft de uitbreiding van het toepassingsveld van de steunmaatregel voor groenbedekking naar alle groenbedekkers (voorheen enkel voor raaigras en snijrogge). De huidige maatregel voorzag geen cumulatiemogelijkheid met de subsidies voor groenbedekkers in het kader van de mestwetgeving. Bovendien voorziet de bepaling in het PPV dat als de groenbedekking van een bepaald perceel wordt

gesubsidieerd de 25% extra verhoging voor toediening van meststoffen - zoals vastgelegd in artikel 14 §5 van het mestdecreet - voor dit perceel niet van toepassing is.⁸

De Verordening 1257/99, artikel 23 stelt duidelijk dat de verbintenissen op het gebied van milieumaatregelen in de landbouw verder moeten gaan dan de toepassing van de gebruikelijke goede landbouwmethoden. De Raad merkte in een vorig advies reeds op dat de maatregel voor groenbemesting niet voldoet aan dit principe. In het definitieve PVP werd opgenomen dat *'vergoedingen in het kader van beheersovereenkomsten gekoppeld worden aan het realiseren van een meerwaarde die verder gaat dan de basismilieukwaliteit'*.⁹ Deze bepaling is ook opgenomen in het besluit van 18 mei 2001 omtrent milieuvriendelijke landbouwproductiemethodes.¹⁰ Op het Comité van Toezicht werd bovendien verduidelijkt dat - aangezien de subsidie voor groenbedekking inhoudt dat geen gebruik kan worden gemaakt van de 25% extra verhoging voor meststoffen - een extra meerwaarde ten opzichte van de basismilieukwaliteit wordt gerealiseerd.

De Raad heeft niettemin nog diverse bedenkingen bij voorgestelde maatregel. De Raad stelt allereerst vast dat de voorwaarde van 'het vervallen van de 25% verhoging van de meststoffen' niet als dusdanig is opgenomen in het ministerieel besluit van 18 mei 2001.¹¹ Bovendien wijst de Raad erop dat artikel 14 §5 van het mestdecreet de 25% verhoging reeds uitsloot voor de combinatie van maïs en groenbemesters. In essentie betekent voorliggende gewijzigde en uitgebreide regeling voor groenbedekking een indirecte, verdoken subsidiëring voor de - in het mestdecreet - opgelegde uitsluiting van de verhoogde bemestingsnorm voor maïs en groenbemesters. De Raad blijft aldus van mening dat de voorgestelde regeling inzake steun voor groenbedekking, niet steeds een meerwaarde inhoudt t.o.v. de basismilieukwaliteit.

[8] **Vermindering gewasbeschermingsmiddelen.** De voorgestelde wijziging betreft een uitbreiding van het toepassingsgebied voor de steun voor vermindering van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen op bedrijfsniveau. Naast de sierteeltsector kunnen ook de vollegrondsgroentensector (en andere sectoren) inspelen op deze maatregel. De voorziene steun bedraagt 250 Euro/ha voor intensieve teelten onder glas, 100 Euro/ha voor intensieve teelten in open lucht en 50 Euro/ha voor extensieve teelten. De steun wordt enkel betaald als het gemiddelde van 2 opeenvolgende jaren 25% reductie aantoonst t.o.v. het eerste startjaar.

8) Artikel 14 §5 van het decreet van 23 januari 1991 inzake de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging door meststoffen, gewijzigd bij decreten van 20 december 1995 en 11 mei 1999.

9) PVP pag. 85.

10) Artikel 11: Een landbouwer die voor een productie-eenheid een overeenkomst aangaat, moet op het gehele bedrijf als minimum een positief effect op het vlak van leefmilieu tegenover de minimumnormen op gebied van milieu, hygiëne en dierenwelzijn en de

norm van de gebruikelijke goede landbouwmethoden realiseren.

11) Ministerieel besluit van 18 mei 2001 betreffende de toekenning van subsidies voor het inzaaien van een groenbedekker met toepassing van het Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling.

De huidige regeling gaf geen enkele toelichting inzake cumulatie met andere steun. De nieuwe cumulatietabel (cfr. par. 15) voorziet voor de maatregel ‘vermindering gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen’ cumulatie zonder financieel plafond met niet-grondgebonden milieumaatregelen (zoals genetische diversiteit, reconversie varkenshouderij), met federale landbouwpremies (zoals akkerbouwpremie, zoogkoeienpremie, mannelijke runderen, ooiënpremie, vier braakmaatregelen - natuurlijke braak, ingezaaide braak, faunabraak, non-food braak).

Ook deze maatregel is niet conform met de - in artikel 23 van de Verordening 1257/99 - opgelegde voorwaarde dat ‘de milieumaatregelen in de landbouw verder moeten gaan dan de toepassing van de gebruikelijke goede landbouwmethoden.’ De Raad stelt vast dat de maatregel steun verleent voor reductie van het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen met 25% in twee opeenvolgende jaren. De Raad wijst er evenwel op dat een reductie van 25% in essentie bij de ‘grootste vervuilers’ kan gerealiseerd worden en niet bij diegenen die nu reeds de normen respecteren. Bovendien stelt de Raad vast dat geen enkele ‘minimale na te streven waarde’ wordt opgelegd. Een reductie van 25% zal aldus voor talrijke bedrijven nog geen basismilieukwaliteit betekenen. Tot slot betreurt de Raad de toelichting bij de voorgestelde wijziging. In de toelichting wordt de noodzaak van de voorgestelde steun immers verantwoord uitgaande van de vaststelling dat ‘slechts 19% van de volle grondsgroenten voldoet aan de nitraatresidunorm van 90 kg nitraatstikstof’. Dit wil zeggen dat meer dan 80% van vollegrondsgroentenbedrijven manifest in overtreding is met de mestwetgeving. De Raad pleitte in het eerste deel van het advies voor een meer evenwichtiger en effectievere mix aan instrumenten. De vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen moet in de eerste plaats afgedwongen worden door een betere handhaving (inzake het respecteren van wettelijke normen inzake milieu). Steunmaatregelen moeten in essentie gericht zijn op een meerwaarde t.o.v. de basismilieukwaliteit.

[9] **Instandhouden van genetische diversiteit.** Het toepassingsgebied van de steun voor het instandhouden van bedreigde lokale rassen wordt uitgebreid. De maatregel voor het Belgisch Trekpaard wordt verlengd tot 30 juni 2001. In de lijst van bedreigde rassen wordt één geitenras geschrapt en drie schapenrassen toegevoegd. Tenslotte wordt ook voorzien dat voor soorten die niet voorkomen op de FAO-lijst een staatssteunmaatregel kan worden uitgewerkt. Concrete maatregelen hieromtrent worden evenwel niet opgenomen in het PPV. Steunmaatregelen voor genetische diversiteit zijn niet opgenomen in de cumulatietabel. Steun voor bedreigde rassen is dus cumuleerbaar met alle andere maatregelen.

[10] **Nieuwe milieumaatregel: steun voor gras-klaver of luzerne.** De wijzigingen voorzien de invoering van een bijkomende (twaalfde) milieumaatregel. Volgens de toelichting bij de wijziging betreft het steun voor het omzetten van akkerland naar gras-klaverteelt of luzerne-teelt als alternatief voor het invullen van de energiebehoefte op het bedrijf. Verwacht wordt dat deze maatregel de grondgebondenheid van de veehouderij in Vlaanderen zal doen toenemen. De steun bedraagt 600 Euro/ha. Omtrent de cumulatiemogelijkheid met

andere maatregelen vermeldt de toelichting niets. De maatregel is ook niet opgenomen in de cumulatietabel. De Raad meent dat moet verduidelijkt worden in hoeverre deze steunmaatregel cumuleerbaar is met andere steunmaatregelen.

De toelichting bij deze maatregel laat vermoeden dat de omschakeling van akkerland naar gras-klaverteelt of luzerneteelt gestimuleerd wordt. De Raad stelt evenwel vast dat het toepassingsveld van deze maatregel gericht is naar alle percelen in Vlaanderen. De Raad stelt vast dat de maatregel die nu voorligt de teelt van luzerne of gras-klaver ondersteunt ongeacht het huidig gebruik. De Raad meent dat dit kan leiden tot ongewenste milieueffecten zoals bijvoorbeeld het scheuren van grasland. De Raad vraagt dat in de maatregel uitdrukkelijk wordt opgenomen dat het de substitutie betreft van maïs. De steun voor omzetting naar gras-klaver en luzerne dient uitgesloten te worden voor percelen die momenteel in gebruik zijn als grasland.

- [11] **Steun voor bosbouw.** Het huidig PPV voorziet in steun voor bebossing van landbouwgronden, voor de instelling van bosgroepen en voor investeringen in multifunctionele bossen. De maatregelen zijn momenteel echter nog niet vertaald in uitvoeringsbesluiten. De voorgestelde wijzigingen zijn dan ook uitsluitend gericht op een aanpassing van de financiële raming ten gevolge van deze vertraging. De voorziene 32,8 miljoen Euro voor deze maatregelen daalt aldus voor de periode 200-2006 met 10,5 mEuro tot 22,3 mEuro. Deze daling geldt evenwel enkel voor de bebossing en voor multifunctionele bossen. Voor bosgroepen stijgt het voorziene budget van 4,8 mEuro tot 5,625 mEuro. De reden hiertoe is onduidelijk. De ‘memorie van toelichting’ stelt dat ‘een geactualiseerde programmering op basis van het in voorbereiding zijnde uitvoeringsbesluit heeft geleid tot een lagere financiële behoefte tijdens de eerste jaren van deze steunmaatregel en een hogere behoefte tijdens de laatste jaren van de planperiode.’ Aangezien de maatregel voor opleiding in de bosbouw gekoppeld is aan de maatregel voor bosgroepen, heeft voorgaande geleid tot een lagere financiële behoefte voor opleiding in de bosbouw. De bosbouwmaatregelen zijn niet opgenomen in de cumulatietabel.
- [12] **Verwerking en afzet van landbouwproducten.** De voorgestelde wijzigingen zijn louter van financiële aard. Omwille van tijdsdruk worden in de financieringstabel voor 2001 – in tegenstelling met de oorspronkelijke raming – geen uitgaven voorzien voor deze maatregel. Het totale budget blijft evenwel behouden. Deze maatregelen zijn niet opgenomen in de cumulatietabel.
- [13] **Nieuwe maatregel: startpremie aan erkende samenwerkingsverbanden van landbouwers.** Deze maatregel bestond reeds in de periode 1994-1999, zij het evenwel met beperkt succes. De maatregel voorziet in een éénmalige startpremie van maximaal 22.500 euro als startvergoeding voor samenwerkingsverbanden van landbouwers. Volgens de toelichting moeten de samenwerkingsverbanden gericht zijn op de invoering van alternatieve landbouwmethoden (biologische landbouw, extensieve landbouw, geïntegreerde landbouw), het rationeler gemeenschappelijk gebruik van machines, de toepassing van nieuwe technologieën, gezamenlijke landbouwexploitatie en bedrijfsverzorging.

De Raad stelt vast dat de omschrijving zeer ruim is opgevat. De Raad stelt voor om de steun uitsluitend te voorzien voor de eerste doelstelling met name voor samenwerkingsverbanden gericht op de invoering van alternatieve landbouwmethoden. De andere voorgestelde doelstellingen moeten kaderen binnen deze basisdoelstelling en kunnen geenszins gericht zijn op een verdere 'intensivering' van de landbouw. Daarnaast stelt de Raad ook voor om naast samenwerkingsverbanden van landbouwers de mogelijkheid te voorzien voor samenwerking tussen landbouwers en natuurverenigingen (o.a. in het kader van een verweving landbouw en natuur) of samenwerking tussen landbouwers en consumenten (o.a. in het kader van verkorte voedselketens).

- [14] **Aanpassing steun voor een geïntegreerd plattelandsbeleid.** De wijziging voorziet tevens een aanpassing van de maatregelen voor ontwikkeling van het platteland. Het betreft enerzijds een verduidelijking van het toepassingsgebied van deze maatregel met name het gehele Vlaamse grondgebied met uitzondering van de doelstelling 2 gebieden (Haspengouw 2000-2006, Voeren 2000-2006) en de phasing-out 5b-gebieden (Meetjesland 2000-2005, Westhoek-Middenkust 2000-2005).

Voor de eerste fase (2000-2002) worden de maatregelen uitgewerkt via projecten in de landinrichting, ruilverkaveling, natuurinrichting of regionale landschappen. Vanaf de tweede fase (2002-2006) zijn de provincies verantwoordelijk voor de uitwerking van een provinciaal plattelandsbeleid voor de plattelandszones op hun grondgebied. Enkel projecten gelegen in de prioriteitsgebieden komen dan nog in aanmerking voor steun.

- [15] **Cumulatie van de maatregelen.** In zijn advies van 9 december 1999 (pag. 16) wees de Raad erop dat er meer duidelijkheid moet zijn over de combinatiemogelijkheden van de verschillende steunmaatregelen. Voor de Raad is het niet evident dat elke steunmaatregel met een andere steunmaatregel te cumuleren is. In het definitieve PPV werd aldus een cumulatietabel opgenomen. Momenteel ligt een nieuwe tabel voor met combinatie- en cumulatiemogelijkheden van de milieumaatregelen, de maatregel voor kwetsbare zones natuur en de federale landbouwpremies.

De Raad stelt vast dat het een zeer complexe tabel betreft zonder enige vorm van toelichting. De Raad vraagt naar een 'memorie van toelichting' bij de ingediende cumulatietabel met onder meer verduidelijking van de legende en de weerhouden combinatiemogelijkheden. De Raad vraagt bovendien afstemming met de diverse vermeldingen die reeds in het PPV zijn opgenomen inzake cumuleerbaarheid van de maatregelen. De Raad vraagt bovendien afstemming met de verschillende uitvoeringsbesluiten van de betreffende maatregelen. De Raad vraagt ook om alle relevante steunmaatregelen op te nemen in de cumulatietabel. De Raad stelt bijvoorbeeld vast dat de nieuwe milieumaatregel voor gras-klaver en luzerne niet is opgenomen in de cumulatietabel alsmede diverse inkomensteunmaatregelen (o.a. steun voor maïs). Bovendien wijst de Raad erop dat in het kader van de maatregelen voor een geïntegreerd platteland (cfr. par. 14) vanaf 2002 de provincies beheersmaatregelen kunnen uitvoeren in het kader van de provinciale plattelandsplannen. De Raad vraagt dat deze maatregelen ook worden opgenomen in de cumulatietabel.

Zonder in detail in te gaan op de voorliggende cumulatietabel wenst de Raad enkele bemerkingen te formuleren ten aanzien van de voorgestelde cumulatiemogelijkheden. Allereerst stelt de Raad vast dat de tabel een groep van maatregelen voorziet waar *cumulatie mogelijk is zonder verrekening*. Volgens de tabel betekent dit dat de plafonds uit bijlage 1 van verordening 1257/99 niet van toepassing zijn op deze combinaties aangezien één van beide geen oppervlaktegebonden milieumaatregel is. Zo is bijvoorbeeld de steun voor genetische diversiteit te combineren met alle andere maatregelen. Bovendien wordt de combinatiemogelijkheid voorzien van alle braakregelingen met de premie voor perceelsrandenbeheer. Opvallend is zeker de onbeperkte cumulatiemogelijkheid van vergoeding in kwetsbare zones natuur (200 EUR/ha) met diverse andere maatregelen zoals o.a. groenbedekking (50 EUR/ha), mechanische onkruidbestrijding (150 EUR/ha), fauna-braak (400 EUR/ha), zoogkoeienpremie. Volgens de Raad sluit de voorliggende cumulatietabel niet uit dat de totale steun 1500 EUR/ha en meer kan bedragen. De Raad meent dat een verdere beperking van de cumulatiemogelijkheden noodzakelijk zijn, onder meer voor de maatregel kwetsbare zone natuur. De Raad meent bovendien dat ook de invoering van een financieel plafond noodzakelijk is.

De cumulatietabel voorziet een tweede groep met name deze maatregelen waar *cumulatie mogelijk is met financiële verrekening per oppervlakte-eenheid*. Volgens de tabel betekent dit dat de plafonds uit bijlage 1 van verordening 1257/99 wel van toepassing zijn op deze combinaties aangezien beiden oppervlaktegebonden milieumaatregelen zijn. De vergoedingen voor deelmaatregelen die voor beide verbintenissen gemeenschappelijk zijn worden slechts één keer verrekend. Dit betekent bijvoorbeeld dat de combinatie van de steun voor kwetsbare zones water (600 EUR/ha) met groenbedekking (50 EUR/ha), met mechanische onkruidbestrijding (150 EUR/ha) geplafonneerd is tot 200 EUR/ha.

Ten derde voorziet de tabel combinatie tussen maatregelen met oppervlakteverrekening op perceelsniveau: de twee verbintenissen slaan op verschillende delen van een perceel. Zo zijn bijvoorbeeld alle weidevogelbeheersmaatregelen te combineren met maatregelen voor perceelsranden, voor bufferbeheer of voor kleine landschapselementen. Het enig verschil met vorige combinatie is dat de maatregelen slaan op verschillende delen van een perceel. Alhoewel het uit de tekst niet duidelijk op te maken, gaat de Raad er van uit dat hier ook het financieel plafond geldt van bijlage 1 van de EU-Verordening 1257/99.

Ten slotte voorziet de tabel een reeks maatregelen die niet te combineren zijn maar waar wel keuzemogelijkheid geboden wordt voor één van beide verbintenissen. De steun voor weidevogelbeheer is niet te combineren met steun voor bufferbeheer graslanden. Er dient een keuze tussen beide te worden gemaakt. Verder worden een reeks maatregelen vastgelegd die niet te combineren zijn en waar geen keuzemogelijkheid bestaat voor één van beide verbintenissen. De steun voor weidevogelbeheer is bijvoorbeeld niet te combineren met de steun voor groenbedekking noch met de steun voor vermindering van gewasbeschermingsmiddelen. Voor de Raad is het evenwel niet duidelijk waarom hier geen keuze mogelijk is voor één van beide verbintenissen.